

HANDLINGSPROGRAM FOR NÆRINGSUTVIKLING I HORDALAND

**RAPPORT FRA
INNOVASJON NORGE
2016**

Oppsummering av leveransene/ resultatene for 2016.

Innovasjon Norge Hordaland jobber godt sammen med Hordaland Fylkeskommune om å bidra til økt verdiskaping i hele fylket. Våre virkemidler brukes til innovative prosjekter, internasjonalisering, nettverksbygging og kompetanseheving. Vi kan vise til gode resultater som bidrar til økt antall arbeidsplasser og bedre økonomiske resultater. Eksempelvis har vi vært stor bidragsyter til den utviklingen som skjer i Myrkdalen og på Voss. Det gjelder bl.a. Myrkdalen Fjellandsby, Voss Bryggeri, VossVind, Voss Gondol for å nevne noen bedrifter.

Daglig leder, Roger Arnesen i Arnpro i Vaksdal sier ; « *Uten tilskudd fra Innovasjon Norge hadde ikke Arnpro vært der de er i dag. Omsetningen har økt fra 34 mill i 2012 til opp mot 60 mill siste året. Spesielt avgjørende var prosjektet for å bedre produksjonsflyten i plateproduksjonen.*»

2016 ble for øvrig preget av lave oljepriser, noe som førte til nedbemanning i mange bedrifter, særlig knyttet til leverandørindustrien. Andre sektorer har derimot gått langt bedre, spesielt marin sektor og reiseliv. Samlet sett har det vært stor interesse for IN sine tjenester, både når det gjelder finansiering, kompetanse og nettverk.

Gründersatsingen

Innovasjon Norge har på oppdrag fra Hordaland Fylkeskommune en koordinerende rolle innen entreprenørskap i fylket. Vi opplever at satsingen på dette feltet har utviklet seg meget positivt i 2016, og gitt gode resultater. Vi har et meget godt samarbeid med både grundermiljøer, næringshager, offentlige næringsutviklere, banker og investormiljøer.

Vi har opprettholdt høy aktivitet rettet mot gründere. Vi gjennomførte kurs for gründere 2-3 ganger pr måned, vi arrangerte kontordager i distriktene, vi tilbød mentorordning og finansierte Springbrett, vi tok en aktiv rolle i Global Entrepreneurship Week, vi arrangerte Startup Extreme og vi drev rådgiving bl.a. innen forretningsmodellering, IPR, design og internasjonalisering.

Vekstbedrifter

Vi har jobbet mye med omstillingsutfordringene innen olje/gass sektoren og har tilbudt bedriftene rådgivning og verktøy i deres omstillingsprosesser. En del av dette arbeidet er finansiert med omstillingsmidler fra Hordaland fylkeskommune.

Innen havbruk har IN brukt mye ressurser på miljøtiltak, spesielt knyttet til fiskehelse og laskelus. I reiselivet har det vært satset på opplevelsesproduksjon, og vi har gitt betydelige lån og tilskudd til ny Hangursbane på Voss.

I landbrukssektoren ble det igangsatt mange store byggeprosjekter, spesielt innen melkeproduksjonen. Totalt sett bidro IN i 2016 til at det blir investert ca. 200 MNOK i næringen. De øremerkede midlene fra HFK til fruktplanting var meget viktige for at vi kunne holde investeringene oppe i frukt næringen i Hardanger.

Næringsklynger og nettverk

Hordaland er helt i tet når det gjelder antall næringsklynger. Vi hadde i 2016 seks aktive klynger: GCE Subsea, NCE Tourism, NCE Seafood, NCE Media, NCE Maritime CleanTech og DesignArena.

Vi vil særlig peke på det gode samarbeidet som nå har utviklet seg mellom flere av klyngene, også i form av samlokalisering. Særlig for næringsliv knyttet til hav og sjø har det vært mange synergier, jfr. Havromskonferansen som ble avholdt i mai -16.

På bakgrunn av de oppnådde resultatene har det blitt tilført ekstra innovasjonsmidler til mange av bedriftene i klyngene, og klyngene har blitt tilført ressurser i form av en ny EU-rådgiver. IN arbeider nå med flere nye klyngeinitiativ.

Beslutninger og regionalt samarbeid

Samlet sett bevilget vi tilskudd og lån til 426 saker i 2016. De aller fleste vedtakene ble gjort administrativt, mens 26 saker ble besluttet i DK-styret, 13 i Hovedkredittutvalget og 11 i Hovedstyret. Styret for IN Hordaland ble besluttet nedlagt etter 1 halvår 2016.

Det ble sommeren 2016 opprettet en regional kredittkomite for Rogaland, Hordaland og Sogn og Fjordane. Dette har ført til mer ensartet saksbehandling i regionen, og økt regionalt samarbeid.

Finansielle resultater

IN Hordaland har bevilget totalt 740 mill. kr i lån og tilskudd i 2016. Dette er litt lavere enn 2015, men fortsatt et meget høyt beløp. Etterspørselen etter risikokapital økte, og vi bevilget 250 % mer i risikolån/innovasjonslån enn i 2015. Vi bevilget også mer tilskudd til miljøteknologi og innovasjonskontrakter enn tidligere år, mens vi hadde en nedgang på ordinære markedslån til industri og fiskeflåte.

Vi har bevilget noe mer distriktsutviklingsmidler enn de to foregående årene. En større andel av distriktsrammen ble i 2016 brukt til investeringstilskudd og risikolån, og noe mindre til etablerertilskudd.

Vi har jobbet aktivt og målrettet med mobilisering både i distriktskommuner og sentrale strøk. Det er generelt en utfordring med sentralisering av næringsaktiviteten, og det opplever vi også i vårt fylke.

Nedenfor følger oversikt over bruken av midler til bedriftsrettede tiltak som Innovasjon Norge Hordaland fikk tildelt fra Hordaland fylkeskommune for 2016.

1. Rammer og fordeling, pr virkemiddel

Tabell 1 – Fordeling av HNH-midler pr. virkemiddel (mnok)

	2016	2015	2014
Tildelt ramme	15,0	28,0	30,0
Overføringer og annulleringer	34,3	36,1	6,3
Sum	49,3	64,1	36,3
Etablerertilskudd	14,9	21,0	14,4
Bedriftsutviklingstilskudd og VRI	8,2	14,7	11,4
Investeringstilskudd	12,0	0,5	8,5
Tapsfond nye risikolån/garantier	4,3	0,1	0,1
Sum	39,4	36,4	34,4
Restramme	9,9	27,7	1,9

	Kroner	Antall saker
Etablerertilskudd, markedsavklaring	1 430 000	15
Etablerertilskudd, kommersialisering	13 528 000	31
Bedriftsutviklingstilskudd	7 580 000	20
Investeringstilskudd	10 960 000	3
Investeringstilskudd til fornying av fruktareal	1 000 000	8
Risikolån, lånebeløp	29 340 000	4
Garantier, garantibeløp	750 000	1
VRI-midler	600 000	6
Totalt tilskudd, lån og garantier	65 188 000	88

I henhold til instruks fra NFD står midlene på ikke-rentebærende konto i Norges Bank.

Tildelt ramme fra Hordaland fylkeskommune ble redusert med 13 mnok i forhold til 2015. Årsaken var at IN måtte annullere et stort eldre tilsagn i 2015. Vi fikk dermed overført 26,5 mnok fra 2015. I tillegg ble det annullert eldre tilsagn og frigjort tapsfond på tilsammen 7,8 mnok. Den samlede disponible rammen ble dermed på 49,3 mnok i 2016.

Ut over dette fikk Innovasjon Norge tildelt 0,9 mnok fra HFK til entreprenørskapsatsing og 1,973 mnok til omstilling innenfor petroleumsnæringen.

Samlet sett innvilget Innovasjon Norge 39,4 mnok i tilskudd og tapsfond i 2016, dvs. 3,0 mnok mer enn i 2015. Det ble bevilget tilskudd og risikolån til 88 ulike tiltak, mot 103 tiltak året før. Av disse var 46 etablerertilskudd, 31 distriktsutviklingstilskudd, 6 VRI-tilskudd og 5 risikolån/garantier.

Tre av sakene ble behandlet i lokalstyret, en sak ble behandlet i hovedstyret og de andre ble besluttet etter fullmakt.

Kvinneandelen i 2016 var på 25 %.

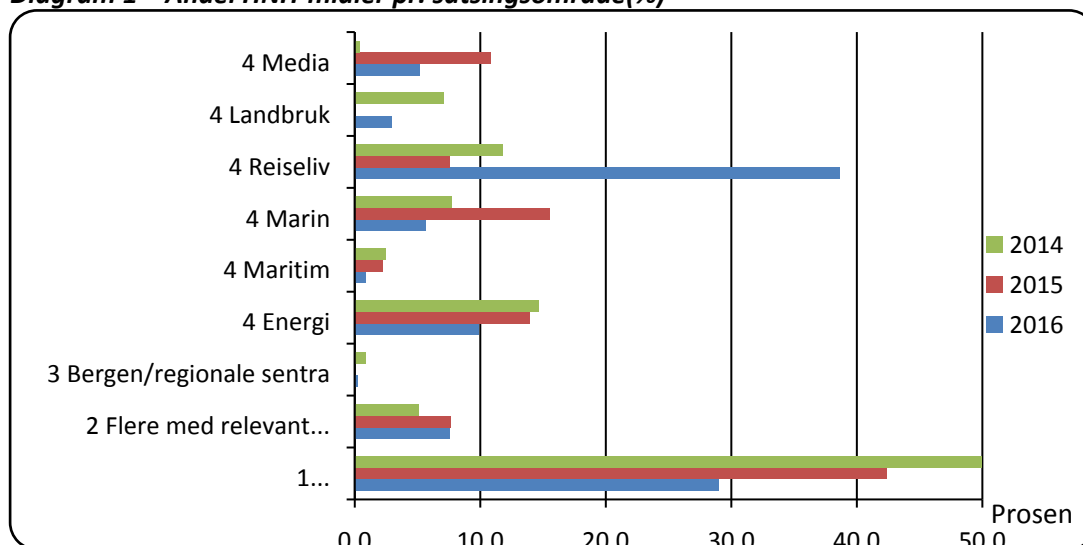
28 søknader fikk et formelt avslag eller ble trukket eller returnert. Det ble i tillegg avslått mange søknader fra Grundersenteret i Førde, vedrørende markedsavklaring. Ut over dette kom det inn mange forespørsler om støtte på mail og telefon og på «Fra ide til marked»-kursene som vi ikke kunne imøtekomme.

Antall etablerertilskudd ble noe redusert i forhold til 2015, fra 70 til 46 saker, og vi endte på samme nivå som i 2014. Vi mottok relativt få søknader om investeringstilskudd og risikolån, men et par store saker gjorde at de bevilgede beløpene ble høye.

For å fange opp gode prosjekt har det vært gjennomført mye oppsøkende arbeid, som kundemøter, kontordager, kundeseminar, møter med banker og med veiledningstjenesten rundt i fylket. I tillegg har vi arrangert grunderkursene «Fra idè til marked 1» to ganger pr måned og «Fra idè til marked 2» ca. annenhver måned.

2. Fordeling av midlene på satsingsområdene i HNH

Diagram 1 – Andel HNH-midler pr. satsingsområde(%)

Tilsagnene er først inndelt etter prioriterte bransjer. Tilsagn som ikke gjelder de disse bransjene under kategori 4 er deretter fordelt på de tre øvrige kategoriene. Hvert tilsagn er kun plassert i én kategori.

Satsingsområde 1, *Entreprenørskap og innovasjon*. I denne kategorien har vi plassert 40 prosjekt som ikke ligger innenfor de prioriterte sektorene eller satsingsområde 2 eller 3. Dette er tilskudd til både etablerte industribedrifter og nyetableringer. De aller fleste av våre bevilgninger kunne vært passet inn i denne kategorien ettersom de ulike satsingsområdene er overlappende.

Satsingsområde 2, *Flere med relevant kompetanse*. Her ga vi støtte til 4 ulike prosjekt som har kompetanseheving som formål; Connect Vest Springbrett, Global Entrepreneurship Week, oppfølging av etablerertilskuddsmottakere og til designsatsing.

Satsingsområde 3: Til *En velfungerende bergensregion og attraktive regionale senter*, ble det bevilget kun ett tilskudd til et oppfølgingsprosjekt knyttet til LivOGLyst. Ut over dette har vi lagt en omfattende ressursinnsats ned i lokalsamfunnsutvikling gjennom LivOGLyst.

63% av midlene ble brukt på 44 ulike prosjekter innen de seks prioriterte bransjene. Dette er en høyere andel enn i 2014 og 2015. Ett stort reiselivsprosjekt førte til at denne reiselivsbransjen fikk ca 39% av midlene i 2016. På de andre sektorene er det forholdsvis små endringer fra tidligere år.

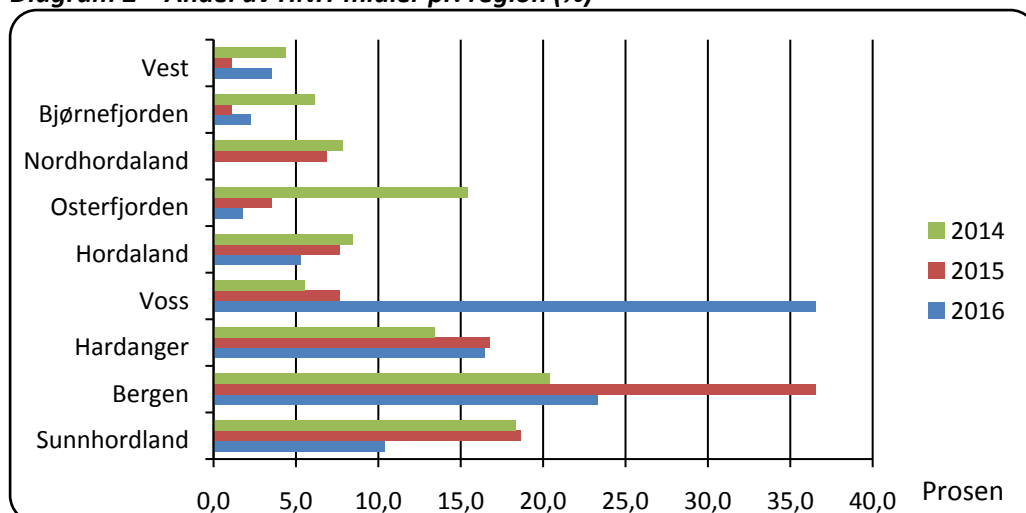
Tabell 2 – Sum HNH-midler pr. satsingsområde (mill. kroner*)

	2016	2015	2014
	Kroner	Kroner	Kroner
1 Entreprenørskap/innovasjon	11,43	15,42	17,14
2 Flere med relevant kompetanse	2,99	2,77	1,74
3 Bergen/regionale sentra	0,09	0,00	0,30
4 Energi	3,88	5,07	5,04
4 Maritim	0,35	0,80	0,86
4 Marin	2,22	5,65	2,64
4 Reiseliv	15,22	2,75	4,04
4 Landbruk	1,15	0,00	2,44
4 Media	2,05	3,93	0,13
	39,39	36,38	34,33

*Tabellen viser tilskudd pluss avsetninger til tapsfond.

3. Fordeling av midlene på regionene i Hordaland

Diagram 2 – Andel av HNH-midler pr. region (%)

Voss var den regionen som fikk mest tilskudd i 2016, med over 35 % av innvilget beløp.

Hardanger fikk også en liten nominell økning. Noe av årsaken ligger i at det ble bevilget 1 mnok til fruktdyrking.

Bergen fikk noe mindre midler enn i 2015, men litt mer enn i 2014. Årsaken til dette er i hovedsak at det ble brukt mindre midler til etablerertilskudd i Bergen enn i 2015.

I 2016 ble 67 % av etablerertilskuddene gitt i Bergen, dvs. samme prosent som både i 2014 og 2015.

Sunnhordland fikk også noe mindre midler en de to foregående år, men antallet saker i denne regionen økte litt.

Regioner som Bjørnefjorden, Vest, Osterfjorden og Nordhordland fikk til sammen ca. 8 % av midlene i 2016. Dette er litt lavere enn tidligere år, både prosentvis og nominelt.

Fordeling av midler til de enkelte regionene må sees i sammenheng med at regionstørrelsen er svært ulik. Videre har distriktstatus stor betydning for fordelingen. Dermed går det vanligvis lite midler til regionene Vest, Osterfjorden og Bjørnefjorden, hvor få eller ingen av kommunene har distriktstatus.

I 2016 ble ca. 95% av RUP-midlene bevilget direkte til enkeltbedrifter og etablerere i de ulike regionene. Resten av midlene gikk til oppfølging av etablerere, til kompetansehevende flerbedriftsprosjekter og til Connect Vest. Disse tiltakene som gjelder hele fylket er plassert i region Hordaland.

Fordelt på antall saker fikk Bergen 30 tilsagn, Sunnhordland 13, Hardanger 21, Voss 9, Nordhordland 0, Hordaland 4, Osterfjorden 5, Region Vest 4 og Bjørnefjorden 2.

Tabell 3 – Sum HNH-midler pr. region (mill. kroner*)

	2016	2015	2014
Sunnhordland	4,1	6,8	6,3
Bergen	9,2	13,3	7,0
Hardanger	6,5	6,1	4,6
Voss	14,4	2,8	1,9
Hordaland	2,1	2,8	2,9
Osterfjorden	0,7	1,3	5,3
Nordhordland	0,0	2,5	2,7
Bjørnefjorden	0,9	0,4	2,1
Vest	1,4	0,4	1,5
Sum	39,4	36,4	34,3

*Tabellen viser tilskudd pluss avsetninger til tapsfond.

Vedr. kommunikasjon

Når det gjelder profilering har vi som praksis å inkludere Hordaland fylkeskommune i våre presentasjoner med navn og logo. Vi har også som praksis å opptre sammen og samordnet i ulike, eksterne sammenhenger.

Imidlertid forvalter Innovasjon Norge midler fra 5 ulike departement og 19 ulike fylkeskommuner. Våre tildelingsbrev er standardisert og gir dessverre ikke rom for fylkesvise tilpasninger. Følgelig står det ikke i våre tildelingsbrev hvem som har bevilget midlene. Vi ber om forståelse for dette.

Vi fremhever Hordaland Fylkeskommune der vi kan og der det er naturlig. Vi opplever for øvrig den løpende kommunikasjonen og samarbeidet mellom Hordaland fylkeskommune og Innovasjon Norge Hordaland som meget god på alle nivå.